

**Kulturutskottets betänkande nr 25 om regeringens proposition
med förslag till ändring av lagstiftningen om studiestöd**

Riksdagen remitterade den 22 oktober 1993 den i rubriken nämnda propositionen nr 226 till kulturutskottet för beredning.

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet avgett utlåtande i saken till kulturutskottet. Utskottets utlåtande nr 25 ingår som bilaga till detta betänkande.

Utskottet har hört yngre regeringssekreteraren Antti Vuorinen vid undervisningsministeriet, dataombudsmannen Jorma Kuopus vid dataombudsmannens byrå, lagstiftningsrådet Arja Manner vid justitieministeriet, biträdande avdelningschefen Matti Toiviainen vid social- och hälsovårdsministeriet, byråchefen Raimo Kärkkäinen vid bostadsstyrelsen, planeringschefen Olli Valpola vid Folkpensionsanstalten, direktören Seppo Naumanen vid statens studiestödscentral, biträdande sekreteraren Simo Soininen vid Helsingfors universitet, biträdande direktören Liisa Lehtinen vid Ylioppilastuki, studiestödsutredningsmannen, förvaltningsdirektör Eero Kurri, lönesekreteraren Jouko Hanhikorpi vid Valtion ammattiliitto, utbildnings- och arbetskraftspolitiska sekreteraren Heikki Liede vid Akava rf, förhandlaren Eino Tolonen vid FTFC-O, generalsekreteraren Kaarina Nissinen vid Sosialidemokraattisen Opiskelijanuorison Keskusliitto, ordföranden Jouni Lind vid Keskustan Opiskelijaliitto, generalsekreteraren Timo Tossavainen vid Kokoomuksen Opiskelijaliitto Tuhatkunta, styrelsemedlemmen Sari Sarkomaa vid Finlands studentkårers förbund, generalsekreteraren Janne Puumi vid Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund SAKKI rf, STOL:s styrelsemedlem Arja Naulapää vid Skaala ry och ordföranden Oula Järvinen vid Suomen Lukiolaisten Liitto.

Regeringens proposition

Propositionen innehåller ett förslag till en lag om studiestöd som skall ersätta den gällande

lagen om studiestöd, lagen om studiestöd för högskolestuderande och lagen om studiestödsförvaltningen. Med stöd av den föreslagna lagen skall alla som är berättigade till studiestöd beviljas stöd. Vidare föreslår regeringen att 2 och 15 §§ lagen om bostadsbidrag skall ändras.

Revideringen av studiestödet enligt principerna i lagen om studiestöd för högskolestuderande skall utsträckas till att gälla också andra läroanstalter. Samtidigt skall studiestödet till studerande vid högskolor och andra läroanstalter göras klarare och enklare.

Utvidgningen av studiestödsreformen är en del i ett mera omfattande komplex som avser att förbättra stödet inom frivillig utbildning. Målet är ett proportionellt samhällsligt stöd till dem som får utkomstskydd för arbetslösa och till dem som studerar med hjälp av studiestöd. De som kommer ut på arbetsmarknaden skall i stället för arbetslöshetsdagpenning få arbetsmarknadsstöd, om vilket regeringen har avlåtit en särskild proposition (RP 235, ShUB 47). Studiestödet till unga skall utvecklas efter samma linjer mot större likhet med stödet för högskolestuderande.

Studiestödet till högskolestuderande bibehålls i stort sett oförändrat. Behovsprövningen i fråga om borgen för lån skall emellertid slopas och lånebeloppet för studerande under 18 år skall begränsas till 800 mark per månad. Också studiestödet till vuxenstuderande skall bibehållas oförändrat.

Studiestödet till andra studerande än högskolestuderande skall reformeras så att det blir likt studiestödet i högskolorna, men med beaktande av måltidsförmån i samband med studierna. Studiepenningen till dem som fyllt 20 år skall uppgå till 1 300 mark per månad, men 500 mark per månad för dem som bor hos sina föräldrar. Vid behovsprövningen skall såsom i studiestödet till högskolestuderande endast beaktas den studerandes egna genomsnittliga inkomster under studiemånaderna till den del de överstiger 1 700 mark per månad. För studerande under 20 år är

beloppen 500 och 250 mark, och med avvikelse från studiestödet till högskolestuderande skall behovsprövningen enligt föräldrarnas ekonomiska situation bibehållas i deras fall. Inkomstgränserna för föräldrarna skall höjas om det finns studerande syskon som inte har rätt till barnbidrag eller till den högsta studiepenningen för respektive utbildning. Studiestödet skall vara en skattepliktig förmån. Studiepenningsavdraget skall gälla alla studerande med undantag av dem som får vuxenstudiepenning. Studiepenningens försörjartillägg och förhöjningen enligt studiälänelbeloppet skall slopas.

Bostadstillägget skall i fråga om beloppet och behovsprövningen motsvara bostadstillägget till högskolestuderande, dvs. maximibeloppet är 956 mark per månad. Förmånen skall vara skattefri.

Verkställigheten och utbetalningen av studiestöd skall överföras på folkpensionsanstalten. Den allmänna ledningen och utvecklingen av systemet skall alltjämt höra till undervisningsministeriet.

Med ett oförändrat antal studiestödstagare är merkostnaderna för revideringen av studiestödet inom studiestödssystemet ca 260 miljoner mark 1994 och ca 500 miljoner mark 1995. Ungefär motsvarande inbesparingar beräknas uppstå i utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa då arbetslöshetsdagpenningen för dem som kommer ut på arbetsmarknaden ersätts med ett arbetsmarknadsstöd. Överföringen av studiestödsförvaltningen på folkpensionsanstalten beräknas ge besparingar efter en övergångsperiod.

Propositionen hänger samman med budgetpropositionen för 1994 och avses bli behandlad i samband med den.

Propositionen ansluter sig till ikraftträdandet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet till den del den gäller medborgarnas rätt till studiestöd i de länder som hör till samarbetsområdet. Till denna del avses lagen träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

Utskottets ställningstaganden

Allmän motivering

Studiestödssystemet avser att förbättra de studerandes utkomst under studietiden. Den utbildningspolitiska utgångspunkten är att studieplatserna skall beläggas och att så få hinder som möjligt läggs i vägen för intagningen till olika utbildningsnivåer. Reformen i regeringens pro-

position är en fortsättning på den påbörjade studiestödsreformen vad gäller högskolestuderande. Under denna etapp utsträcks reformen också till studerande vid andra läroanstalter. Reformen gäller således dem som studerar vid gymnasier, yrkesläroanstalter, yrkespedagogiska lärarhögskolor, folkhögskolor, medborgarinstitut och sommaruniversitet samt andra motsvarande läroanstalter under offentlig tillsyn. Utskottet menar att studiestödet bör utvecklas i riktning mot ett enhetligt och klart grundskydd för medborgarna.

I sammanhang med studiestödsreformen skall arbetsmarknadsstöd i stället för arbetslöshetsdagpenning börja betalas ut till dem som första gången kommer ut på arbetsmarknaden. Den som får arbetsmarknadsstöd skall också ha rätt att studera på heltid. Utskottet anser att ju mer studiestödet och arbetslöshetsförmånerna närmar sig varandra, desto bättre är möjligheterna att ändra stödet så att aktiva egna insatser för att utveckla sig själv och skaffa sig utbildning prioriteras framför passiverande utkomstskydd för arbetslösa. Utskottet menar att samordningen bör fortsätta speciellt vad gäller dem som inte fyllt 20 år. Utskottet ser det också som en positiv sak att systemet nu skall göras klarare och enklare. Det tillstyrker således lagförslagen i regeringens proposition.

Maximala tidsbegränsningar för högskolestuderande. Enligt 7 § studiestödslagen kan en studerande vid någon annan läroanstalt än en högskola av särskilda skäl få stöd för högst ett studieår längre än den normala utbildningstiden. Högskolestuderande har inte denna möjlighet. De kan bara få studiestöd för högst 55 månader för avläggande av en högre högskoleexamen. Utskottet menar att det också i de högskolestuderandes aktuella livssituation kan finnas särskilda orsaker som gör att studierna fördröjs.

Utskottet *förutsätter* därför en utredning av de högskolestuderandes möjligheter att av särskilda skäl få studiestödsperioden förlängd med ett år, men utan att ändringarna leder till att studietiderna förlängs över lag.

Åldersgränsen 20 år för studiestöd. Den aktuella reformen innebär att stödet till studerande på mellanstadiet som inte fyllt 20 år behovsprövas enligt föräldrarnas inkomster. På grund av stödets gradering är studiepenningen till dem som inte fyllt 20 år även annars lägre än för dem som fyllt 20 år. Detta hindrar många unga från att fortsätta sina studier utan avbrott, vilket

dock vore viktigt både med tanke på de studerande själva och med tanke på den utbildningspolitiska målsättningen. Utskottet understryker att så fort den statsekonomiska situationen tillåter det, bör behövliga ändringar vidtas för att 20 år skall avskaffas som åldersgräns både vad gäller behovsprövningen och studiepenningens storlek.

Kapitalisering av räntorna på studielån. Enligt 34 § i förslaget till lag om studiestöd är ett villkor för att statsborgen skall vara i kraft att kreditinstitutet halvårsvis under de terminer som berättigar till studiestöd lägger de räntor till studielånet som förfaller till betalning under studieåret. Denna ordning gäller redan i det nya lånesystemet för högskolestuderande. Erfarenheterna av den obligatoriska räntekapitaliseringen har inte varit positiva till alla delar. Än så länge är erfarenheterna av det nya systemet visserligen begränsade. Utskottet påpekar att en studerande även enligt gällande stadganden har en möjlighet att amortera sitt studielån med ett belopp som svarar mot räntorna. Men enligt vad utskottet har erfart saknar de studerande dock adekvat information om denna möjlighet. Därför är det enligt utskottets mening nödvändigt att gå ut med effektivare information om möjligheten att amortera studielånet med ett belopp som motsvarar räntorna. Det är skäl att kraftigare understryka att det förmånligaste alternativet för en studerande är att direkt betala bort den andel som svarar mot räntan, om han bara har möjlighet till det. Utskottet anser att konsekvenserna av räntekapitaliseringen bör följas upp och åtgärder vid behov vidtas för att rätta till missförhållanden.

Återbetalning av lån. Utskottet anser att det finns skäl att utreda om återbetalningen av studielån kunde ändras så att större hänsyn kan tas till de studerandes ekonomiska möjligheter och den sannolika inkomstutvecklingen efter avslutande studier.

Från dagstudier till kvällsstudier på heltid. Utskottet konstaterar att de elever vid yrkesläroanstalter eller gymnasier som bytt från dagstudier till kvällsstudier under denna höst har blivit en marginalgrupp som varken har rätt till utkomstskydd för arbetslösa eller studiestöd. Den 1 september trädde en ändring i lagen om utkomstskydd för arbetslösa i kraft. Enligt denna ändring får den som övergår från dagstudier till kvällsstudier inget utkomstskydd för arbetslösa. Å andra sidan är det möjligt att få studiestöd bara för studier på heltid. Kvällsstudier har inte

ansetts vara studier på heltid. Detta problem har utretts i en arbetsgrupp som undervisningsministeriet tillsatt. I sin promemoria (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior 1993:29) föreslår arbetsgruppen att den som går i ett kvällsgymnasium eller en studerande som går på någon annan utbildning som syftar till en examen kan betraktas som en studerande på heltid, om han inte förvärvsarbetar eller får utkomstskydd för arbetslösa. Ändringar i stadgandena om dessa studerande bör åtgärdas speciellt snabbt för att säkerställa de studerandes utkomst.

Utskottet *förutsätter* att stadganden om att de som bedriver kvällsstudier på heltid skall få studiestöd genomförs med det snaraste.

Förvaltningen av studiestödet. Regeringen föreslår att studiestödsförvaltningen skall flyttas över på folkpensionsanstalten, som redan i stora delar har hand om grundskyddet. Utskottet menar att grundskyddsapparaten därigenom kan behandlas som ett enda komplex.

Enligt vad utskottet har erfart kommer personalen vid statens studiestödscentral att övergå i folkpensionsanstaltens tjänst som s.k. gamla arbetstagare. Överföringen bör inte leda till några större problem vad gäller t.ex. löner och semesterar. Tjänstemännens pensionsförmåner kan dock försvagas något på grund av övergångsstadgandena om inga särskilda åtgärder vidtas. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att folkpensionsanstalten garanterar pensionsförmåner för den personal som flyttar över från studiestödscentralen.

Statsborgen för dem som studerar utomlands. Utskottet uppmärksammar att beslut om statsborgen för dem som studerar utomlands bör fattas med hänsyn till att kostnadsnivån möjligen är högre i studielandet.

Detaljerade anmärkningar och ändringsförslag

Det första lagförslaget

6 §. Enligt paragrafens 6 och 7 punkt blir alla de utan studiestöd som har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd. Detta kan leda till motstridiga tolkningar och utredningar av vem som har rätt till dessa förmåner och vem som inte har det. Utskottet föreslår därför att 6 och 7

punkten ändras så att begränsningar i fråga om studiestödet är att den som får arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd inte beviljas studiestöd.

10 §. Enligt 2 mom. beviljas studiepenning inte studerande som får barnbidrag enligt barnbidragslagen. Utskottet påpekar att barnbidraget bara i vissa undantagsfall betalas till den försörjda själv. Därför vill utskottet ändra momentet så att studiepenning inte beviljas studerande som för sitt uppehälle får barnbidrag enligt barnbidragslagen.

11 §. För att undvika eventuella motstridigheter i tolkningen föreslår utskottet en precisering i 3 mom.

15 §. Enligt 1 mom. inverkar en studerandes egna inkomster på statsborgen för studielån. Utskottet anser att motsvarande begränsning i fråga om egna inkomster för konsekvensens skull också bör göras i fråga om dem som har rätt till barnbidrag. Utskottet föreslår ett tillägg om detta i 2 mom.

28 §. Utskottet föreslår en lagteknisk precisering i 2 mom.

37 §. Utskottet föreslår vissa tekniska ändringar i paragrafen.

41 §. För att undvika eventuella motstridigheter i tolkningen föreslår utskottet en ändring av lydelsen i 3 punkten.

I paragrafen stadgas att folkpensionsanstalten har rätt att avgiftsfritt som massutlämnande få de uppgifter som behövs för behandlingen av ärenden som gäller studiestöd. Stadgandena har i huvudsak specificerats så att det på grund av dem är möjligt att veta om utlämnande av uppgifter och om vilket ändamål de utlämnas för. Utskottet understryker dock att sökandena bör informeras om att uppgifter kan inhämtas från de myndigheter som nämns i stadgandet. Det är viktigt för den sökande att veta, bland annat därför att det kan finnas fel i uppgifter som inhämtats från annat håll, vilka uppgifter som anlitats då beslut i hans fall fattats och var uppgifter har inhämtats. Utskottet menar att det vid behov bör stadgas genom förordning om denna sak.

Med tanke på datasekretessen är det utomordentligt viktigt hur och med vilken teknik per-

sonuppgifter lämnas till folkpensionsanstalten utan att datasekretessen kränks och hur det i dessa situationer kan säkerställas att uppgifterna hålls hemliga. Utskottet menar att det vid behov bör stadgas genom förordning om förfarandet på denna punkt.

45 §. I paragrafen föreslås en delegation för studiestödsärenden bli inrättad och tillsatt av statsrådet. Utskottet finner det viktigt att delegationens sammansättning är tillräckligt heltäckande för att garantera utvecklingen av studiestödet.

47 §. Utskottet föreslår att 1 mom. kompletteras med en hänvisning som på det sätt som ursprungligen avsågs jämsätter högskolornas studiestödsnämnders utgifter med läroanstalternas andra utgifter för studiestödsverksamhet.

51, 57 och 58 §§. Utskottet föreslår tekniska preciseringar och korrigeringar i stadgandena.

58 §. Enligt vad utskottet har erfart har det under höstens lopp i praktiken varit möjligt att få personuppgifter från försvarsmakten om dem som fullgör sin värnplikt. Enligt undervisningsministeriet visste man inte om detta när regeringens proposition bereddes. Den viktigaste uppgiften är personbeteckningen som gör det möjligt att leta efter studielåneklienter bland dem som fullgör sin värnplikt. Studiestödsmyndigheterna skulle ha nytta av dessa uppgifter för att kunna betala ut räntebidraget för studielåneräntorna under beväringstiden direkt av statens medel utan något ansökningsförfarande. Utskottet anser att denna möjlighet vore ändamålsenlig och att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att etablera ett sådant förfarande.

Det andra lagförslaget

2 §. Med stöd av en utredning från undervisningsministeriet föreslår utskottet en teknisk precisering i 1 punkten.

På basis av det ovan anförda föreslår kulturutskottet vördsamt

att lagförslagen skall godkännas sålydande:

1.

Lag om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1—5 §§

(Såsom i regeringens proposition)

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

(1—5 punkten såsom i regeringens proposition)

6) får arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84),

7) får arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (/),

(8—12 punkten såsom i regeringens proposition)

7—9 §§

(Såsom i regeringens proposition)

2 kap.

Studiestödsförmåner

10 §

Beviljande av studiepenning

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Studiepenning beviljas dock inte studerande som får barnbidrag för sitt uppehälle enligt barnbidragslagen (796/92).

11 §

Studiepenningens belopp

(1 och 2 mom. såsom i regeringens proposition)

För de studerande som nämns i 1 mom. 1 eller 2 punkten beviljas studiepenning till högst det dubbla beloppet, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § inkomstskattelagen är högst 82 000 mark per år. Höjningen minskas med 10 procent för varje helt belopp av 8 200 mark som överskrider inkomstgränsen. Om den sammanlagda inkom-

sten överstiger 155 000 mark per år betalas ingen höjning. Från inkomsten avdras på den studerandes begäran 20 000 mark för varje studerande syskon som inte får barnbidrag eller som inte har rätt till barnbidrag eller till studiepenning enligt 1 mom. 3 punkten eller till vuxenstudiepenning. (4 mom. såsom i regeringens proposition)

12—14 §§

(Såsom i regeringens proposition)

15 §

Statsborgen för studielån

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

En studerande som är berättigad till barnbidrag och inte bor med föräldrarna och studerar vid en annan läroanstalt än ett gymnasium kan få statsborgen för studielån, om han på basis av sina egna eller föräldrarnas inkomster är berättigad till studiepenning.

(3 mom. såsom i regeringens proposition)

16 §

(Såsom i regeringens proposition)

3 kap.

Ekonomisk behovsprövning

17 och 18 §§

(Såsom i regeringens proposition)

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

(1 och 2 mom. såsom i regeringens proposition)

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § inkomstskattelagen är högst 162 000 mark per år. Från inkomsten avdras på den studerandes begäran 20 000 mark för varje studerande syskon som inte får barnbidrag eller som inte har rätt till barnbidrag eller till studiepenning enligt 11 § 1 mom. 3 punkten eller till

vuxenstudiepenning. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 4 000 mark som överskrider inkomstgränsen.

20—22 §§

(Såsom i regeringens proposition)

4 kap.

Ansökan, betalning och återkrav

23—27 §§

(Såsom i regeringens proposition)

28 §

Indrivning av studiestöd i vissa fall

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Folkpensionsanstalten skall senast två veckor före betalningen meddela utbetalaren av den förmån som avses i 1 mom. att förmånen enligt 1 mom. skall betalas till folkpensionsanstalten.

5 kap.

Ändringssökande

29—33 §§

(Såsom i regeringens proposition)

6 kap.

Statsborgen

34—36 §§

(Såsom i regeringens proposition)

37 §

Yrkande på återbetalning av lån

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Har låntagare avlidit, kan kreditinstitutet framställa ett betalningsyrkande hos folkpensionsanstalten. Studielånet anses då vara förfallet till betalning i sin helhet. (*Utesl.*)

Kreditinstitutet kan framställa ett betalningsyrkande också då domstolen har fastsatt ett betalningsprogram som avses i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/93) eller

folkpensionsanstalten har *gett sitt samtycke till* ett frivilligt betalningsavtal om skuldsanering.

38—40 §§

(Såsom i regeringens proposition)

7 kap.

Särskilda stadganden

41 §

Skyldighet att lämna uppgifter

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Folkpensionsanstalten har rätt att avgiftsfritt som massutlämnande få de uppgifter som behövs för behandlingen av ärenden som gäller studiestöd som följer:

1) av utbildningsstyrelsen, länsstyrelserna och högskolorna namnen på de personer som antagits vid elevurvalet, personbeteckningarna för dem *samt* uppgifter om läroanstalt och studielinje eller utbildningsprogram för att folkpensionsanstalten skall kunna sända studiestödsansökningar och beslut,

(2 punkten såsom i regeringens proposition)

3) av skattemyndigheterna uppgifter om (*utesl.*) inkomsterna enligt senast verkställda beskattning jämte ändringar för dem som sökt och dem som får studiestöd samt dem som antagits vid elevurvalet samt för deras föräldrar, till de delar dessa uppgifter enligt 11, 13 och 17—19 §§ skall beaktas när stöd beviljas eller justeras,

(4—8 punkten såsom i regeringens proposition)

(3 och 4 mom. såsom i regeringens proposition)

42—46 §§

(Såsom i regeringens proposition)

47 §

Omkostnader

De utgifter som verkställigheten av denna lag förorsakar folkpensionsanstalten räknas som folkpensionsanstaltens omkostnader och de utgifter som åsamkas läroanstalterna för de utgifter som stadgas i lagens 8 § 3 mom. *samt* 9 § 1 och 2 mom. räknas som utgifter för läroanstalten i fråga.

(2 mom. såsom i regeringens proposition)

48—50 §§

(Såsom i regeringens proposition)

8 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

51 §

Ikraftträdande

(1 och 2 mom. såsom i regeringens proposition)

Genom denna lag upphävs

(1 punkten såsom i regeringens proposition)

(2) lagen den 14 januari 1972 om studiestöd (28/72) jämte ändringar. Lagens 6—8 §§ tillämpas fortfarande på studielån som beviljats med stöd av nämnda lag *samt*

(3 punkten såsom i regeringens proposition)

(4 mom. såsom i regeringens proposition)

52—56 §§

(Såsom i regeringens proposition)

57 §

Övergångsstadgande om studiestöd

(1—3 mom. såsom i regeringens proposition)

På lån som beviljats enligt lagen om studiestöd (28/72) tillämpas stadgandena i 37—40 §§ dock så att låntagaren också kan ansöka om den räntenedsättning som avses i 6 § 5 mom. lagen om studiestöd (28/72).

58 §

Övergångsstadgande som gäller skötseln av uppgifter enligt den upphävda lagen om studiestöd

(1—3 mom. såsom i regeringens proposition)

Skattemyndigheterna har rätt att som massutlämnande av folkpensionsanstalten årligen få namnen, personbeteckningarna och beloppet av den betalda räntan för dem som får ränteunderstöd enligt 7 § 3 mom. i den upphävda lagen om studiestöd.

59 §

(Såsom i regeringens proposition)

2.**Lag****om ändring av 2 och 15 §§ lagen om bostadsbidrag**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 § 1 punkten och 15 § 4 mom. 2 punkten lagen den 4 juni 1975 om bostadsbidrag (408/75), dessa lagrum sådana de lyder, 2 § 1 punkten i lag av den 30 december 1992 (1633/92) och 15 § 4 mom. 2 punkten i lag av den 9 augusti 1993 (755/93), som följer:

2 §

Bostadsbidrag enligt denna lag beviljas inte

1) en ensamboende studerande som enligt 14 § 1 mom. lagen om studiestöd (/) har rätt till bostadstillägg eller *studerande* som har rätt till avgiftsfri bostad från läroanstaltens sida eller som får logiersättning enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90).

15 §

(Såsom i regeringens proposition)

Ikraftträdelsestadgandet

(Såsom i regeringens proposition)

Helsingfors den 3 december 1993

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Jouppila, vice ordföranden Astala, medlemmarna Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson, Hacklin, Laakso, M. Pietikäinen, Pykä-

läinen, Rätty, Suhola, Tiuri, Tykkyläinen och Virrankoski samt suppleanterna Lehtinen och Seivästö.

Reservation

Studiestödet till högskolestuderande reviderades 1992 men studerandena på mellanstadiet lämnades utanför. Vi godkände inte då denna särbehandling av studerandena och inte heller studiestödet till högskolestuderande, som vi ansåg otillräckligt. Nu föreslår regeringen en fortsättning på studiestödsreformen som betyder att också studerande på mellanstadiet skall omfattas av den nya lagstiftningen. Vi finner detta förslag om att studerandena skall behandlas lika vad gäller de studiesociala förmånerna viktigt och värt att understödja. Studiestödets föreslagna storlek tillfredsställer oss dock inte, eftersom det inte garanterar en grundläggande utkomst.

Maximala tidsbegränsningar för högskolestuderande. Den som studerar vid någon annan läroanstalt än en högskola kan av särskilda skäl få stöd för högst ett studieår längre än den normala utbildningstiden. Högskolestuderande bör ha samma möjlighet, eftersom det kan finnas orsaker i deras aktuella livssituation som fördröjer studierna. Vi föreslår ett stadgande i 7 § om att studiestödstiden skall förlängas för högskolestuderande.

Studiepenningens belopp. Åldersgränsen 20 år är att konstlagt villkor för studiestöd och bör sänkas till 18 år, som även annars innebär myndighet. Åldersgränsen för högskolestuderande bör sänkas 1994 och för studerande på mellanstadiet 1995. Det föreslagna studiestödet är inte tillräckligt stort och garanterar inte en utkomst. Studiepenningen borde bestämmas så att den binds vid folkpensionens grunddel och tilläggsdel. Försörjartillägg bör betalas till studerande familjer med barn. Det bör ingalunda slopas.

Vi föreslår en ändring av åldersgränsen och grunderna för studiepenning i 11 § och samtidigt föreslår vi ändringar som förutsätts av 11 § i andra paragrafer.

Inkomsternas inverkan på studiestödet. In-

komstgränsen för studiestödet är alldeles för låg. De studerande skulle inte behöva skuldsätta sig lika mycket om inkomstgränsen höjdes till 2 400 mark, som samtidigt är inkomstgränsen för bostadstillägg. Vi föreslår en höjning av inkomstgränsen för studiestöd i 17 §.

Statsborgens giltighet. Enligt propositionen måste studielåneräntorna kapitaliseras. Statsborgen bör också gälla lån vars villkor studerandena har haft möjlighet att avtala om. Vi föreslår statsborgen för sådana lån i 34 §.

Bostadstillägget till studerande är inte lika för alla. Boendet bör stödjas på lika villkor och bidraget bör täcka hela året. I propositionen binds bostadstillägget till studiepenningen, och vissa månader får de studerande inget tillägg alls för sitt boende.

Allt fler unga studerar utomlands, där förhållandena varierar i hög grad. Studiestödet skulle inte få bestämmas schematiskt, utan med hänsyn till särförhållandena i olika studieländer.

Den stora variationen i låneräntor och räntornas höga nivå har blivit ett problem för studerandena. Ränteutvecklingen bör följas upp och åtgärdas för att räntorna skall kunna hållas på en skälig nivå.

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi

att det i utskottets betänkande uttalas:

1) "Utskottet förutsätter att det skapas reda i bostadsbidragen till studerande genom att ett system grundat på enhetliga boendekostnader införs och bostadsbidraget avskiljs från studiestödet."

2) "Utskottet förutsätter att studiestödet till dem som studerar utomlands bestäms med hänsyn till kostnadsnivån i studielandet."

3) "Utskottet förutsätter att regeringen ingriper i räntorna på studielån om de är oskäligt höga."

Vidare föreslår vi

att lagförslagen godkänns enligt utskottets betänkande utom att 7, 11, 17 och 19—59 §§ i det första lagförslaget godkänns sålydande:

7 §

Tidsbegränsningar

(1 mom. såsom i utskottets betänkande)

Studiestöd för högskolestudier kan fås för högst 70 månader. För avläggande av en högre högskoleexamen kan studiestöd dock fås för högst 55 månader. *Av särskilda skäl kan stöd fås för högst ett studieår längre än den normala utbildningstiden.* Undervisningsministeriet fastställer den maximitid som berättigar till studiestöd för utbildning som är kortare än för avläggande av högre högskoleexamen. Genom förordning stadgas om maximitiden för det studiestöd som beviljas för högskoleexamen som avläggs utomlands.

(3 och 4 mom. såsom i utskottets betänkande)

11 §

Studiepenningens belopp

Om inte annat följer av 17—21 §§ är studiepenningen per månad lika stor som summan av folkpensionens grunddel och tilläggsdel per månad till en ensamstående person i första kommungruppen, för den som bor hos sina föräldrar dock hälften mindre.

Rätten till höjd studiepenning enligt 1 mom. på grund av åldern räknas från början av den kalendermånad då stödtagaren fyller 18 år, dock bara om stödtagaren bedriver högskolestudier.

Utan hinder av 1 mom. är studiepenningen för den som inte har fyllt 18 år dock lika stor som det dubbla beloppet av barnbidraget för det första

barnet, för den som bor hos föräldrarna dock hälften mindre.

Studiepenningen betalas förhöjd med motsvarande barnbidragsbelopp för varje barn som har rätt till barnbidrag.

17 §

Inkomsternas inverkan på studiestödet

Om en studerandes skattepliktiga inkomster eller ett stipendium som är avsett att trygga utkomsten i genomsnitt överstiger 2 400 mark i månaden under terminens stödmånader, minskas studiestödet med 10 procent för varje helt belopp av 200 mark som överskrider inkomstgränsen. Från bostadstillägget avdras 10 procent för varje helt belopp av 300 mark som överstiger 2 400 mark. En studerande är dock inte berättigad till studiestöd under en månad för vilken hans skattepliktiga inkomster överstiger 7 000 mark. När en högskolestuderande samtidigt ansöker om studiestöd för juni eller juli och det följande läsåret beaktas inkomsterna under sommarens stödmånader när den genomsnittliga inkomsten för höstterminen räknas ut.

(2 mom. såsom i utskottets betänkande)

19 §

(Utesl.)

19—32 §§

(Såsom 20—33 §§ i utskottets betänkande)

33 §

Statsborgens giltighet

(1 mom. såsom 34 § i utskottets betänkande)

En statsborgaren gäller dock också om kreditinstitutet och låntagaren avtalar något annat.

34—58 §§

(Såsom 35—59 §§ i utskottets betänkande)

Helsingfors den 3 december 1993

Jukka Gustafsson
Heli Astala

Tuija Maaret Pykäläinen

Jaakko Laakso
Iiris Hacklin

Marja-Liisa Tykkyläinen
Pekka Rätty
Aarno von Bell

RIKSDAGENS
GRUNDLAGSUTSKOTT

Bilaga

Helsingfors
den 16 november 1993
Utlåtande nr 25

Till Kulturutskottet

När riksdagen den 22 oktober 1993 remitterade regeringens proposition nr 226 med förslag till ändring av lagstiftningen om studiestöd till kulturutskottet för beredning bestämde den samtidigt att grundlagsutskottet skall avge utlåtande om ärendet till kulturutskottet.

Utskottet har hört yngre regeringssekreteraren Antti Vuorinen vid undervisningsministeriet, professorn Mikael Hidén, professorn Antero Jyränki, juris licentiaten Heikki Karapuu, professorn Ilkka Saraviita, biträdande professorn Martin Scheinin och professorn Kaarlo Tuori.

Efter att ha behandlat ärendet från statsförvaltningsrättslig synpunkt anför grundlagsutskottet vördsamt följande.

Regeringens proposition

Propositionen innehåller ett förslag till lag om studiestöd som skall ersätta den gällande lagen om studiestöd, lagen om studiestöd för högskolestuderande och lagen om studiestödsförvaltningen.

Högskolestuderandenas studiestöd bibehålls i stort sett oförändrat. Studiestödet för andra än högskolestuderande revideras i överensstämmelse med stödet för högskolestuderande.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1994.

Lagen om studiestöd avses träda i kraft den 1 maj 1994. Till den del lagen ansluter sig till EES-avtalet avses den träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Lagen om ändring av 2 och 15 §§ lagen om bostadsbidrag avses träda i kraft den 1 juli 1994.

I propositionens motivering till lagstiftningsordning konstateras att i och med att studiepenningens försörjartillägg slopas minskar studiepenningen för studerande med tre eller flera barn med 390 mark i månaden. Det direkta stödet till familjerna ökar dock eftersom barnbidragen i familjer med tre barn fr.o.m. ingången av 1994

stiger med 830 mark i månaden och i familjer med flera barn med ett ännu högre belopp. I och med att förmånerna förbättras på detta sätt anser regeringen att revideringen inte försämrar det lagstadgade grundläggande utkomstskyddet och att förslaget till lag om studiestöd därför med stöd av 66 § 7 mom. riksdagsordningen inte kan lämnas vilande. Eftersom ärendet ger rum för tolkning anser regeringen det likväl önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas om det.

Utskottets ställningstaganden

Studiepenningen enligt gällande lag om studiestöd och lagen om studiestöd för högskolestuderande är en betydelsefull grundskyddsförmån med tanke på 66 § 7 mom. riksdagsordningen (se RP 234/1991 rd och GrUB 7/1992 rd om denna).

Enligt propositionen bibehålls studiepenningen för högskolestuderande oförändrad.

Studiepenningen för andra studerande har i den gällande lagen fastställts som minimibelopp enligt olika grupper av studerande. Med utgångspunkt i statsbudgeten har de höjts genom beslut av statsrådet. De i lag angivna minimibeloppen för en förmån hör till det lagstadgade grundläggande utkomstskyddet i det avseende som 66 § 7 mom. riksdagsordningen stadgar. Studiepenningen enligt föreslagna 11 § är i samtliga fall större än de nuvarande minimibeloppen. Bedömt från denna synpunkt kan lagförslaget inte lämnas att vila.

Reformen leder till att förutsättningarna för att få studiepenning förändras i någon mån. Vad gäller förändringarna är det enligt utskottets mening fråga om en reglering som på ett naturligt sätt anknyter till en totalreform av detta slag och som bl.a. syftar till samordning och precisering av lagens tillämpning. Den är också i övrigt av en sådan teknisk karaktär att

den inte påverkar möjligheterna att lämna lagförslaget vilande.

På basis av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Niinistö, vice ordföranden Alho, medlemmarna Jäätteenmäki, Kaarilahti, Koski-

att lagförslagen kan behandlas i den ordning 66 § riksdagsordningen föreskriver och att de med beaktande av stadgandena i sagda paragrafs 7 mom. inte kan lämnas vilande.

nen, Laine, J. Leppänen, Moilanen, Nikula, Varpasuo, Vistbacka, Vuoristo, Vähänäkki och Väistö.

Avvikande åsikt

Enligt utskottsmajoritetens åsikt kan regeringens proposition med förslag till ändring av lagstiftningen om studiestöd behandlas i vanlig lagstiftningsordning utan möjlighet att lämna lagförslaget vilande. Enligt min åsikt kan det första lagförslaget lämnas vilande på följande grunder.

Hänvisande till en sakkunnigbedömning kan det konstateras att studiestödet hör till de grundskyddsförmåner som ligger klart under full folkpension (s.k. materiellt kriterium). Utgående från detta har utskottet också bedömt möjligheten att lämna lagförslagen vilande. Enligt min åsikt talar t.o.m. mycket små försämringar i sådana fall för att propositionen bör behandlas med hänsyn till möjligheten att lämna lagförslagen vilande. Vidare är det skäl att komma ihåg att grundlagsutskottet inte tar ställning till om lagförslagen faktiskt bör lämnas att vila utan bara till förutsättningarna för att lämna ett lagförslag vilande.

Om studiepenningens försörjartillägg slopas för andra studerande med tre eller flera barn än högskolestuderande innebär det en förlust av en förmån som uppgår till 390 mark (per månad).

Även de skärpta villkoren för förmånen kan avgöra valet av lagstiftningsordning och tillåta att propositionen lämnas vilande. Det aktuella förslaget gör det möjligt att bestämma genom

förordning när det kan anses att studier bedrivs på heltid och när det kan anses att studierna varit tillräckligt framgångsrika. Beroende på den kommande förordningens innehåll kan detta innebära att studerande som har rätt till gällande studiestöd, och som i och för sig bedriver "regelbundna" studier, framdeles anses vara studerande som inte bedriver studier på heltid om lagen inte anger gränserna för den som utarbetar förordningen.

Hänvisande till ett sakkunnigutlåtande kan det likaledes konstateras att villkoren för studiestöd skärps också därigenom att rätten till studiestöd för dem som bedriver studier för en andra examen (efter det att den första examen har avlagts) begränsas genom propositionen.

När jag sammantaget bedömer dessa motive-ringar kommer jag till den slutsatsen att propositionen kan lämnas vilande trots att den också inbegriper höjda förmåner.

På basis av det ovan sagda anser jag att utskottet som sitt utlåtande borde ha anfört

att lagförslagen kan behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen stadgar och att det första lagförslaget med beaktande av stadgandena i sagda paragrafs 7 mom. kan lämnas att vila.

Helsingfors den 16 november 1993

Ensio Laine

